

Fordypningsoppgave

VBU723 Psykososialt arbeid med barn og unge

Hva er kjennetegnene hos utrygge barn i 1. klasse, og hvordan kan vernepleiere bidra til å fremme trygghet og god psykisk helse hos disse barna

Helene Smedsrud

Totalt antall sider inkludert forsiden: 42

Molde, 27.05.2020

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i URKUND, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht.

Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Helene Hoemsnes

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Dato: 27.05.20

Antall ord: 8789

Forord

Liten gut fortel

Eg fekk det ordet; eg var tverr
og lei og vrang og sky og
skjerr.

Eg ikkje anna høyre fekk,
og sturen var eg kvar eg gjekk.

Visst er eg vrang og vond og
sur,

men eg må vera slik – dei trur.

Så hende det ein vakker dag
at alle ting fekk eit anna lag.

Igjennom veggen hørde eg
at nokon tala godt om meg.

Eg ville ikkje lyde på,

men stilte meg så lett på tå –

og hørde før eg smeit meg ut;

«Han er så grei og gild ein gut»

Eg kvakk litt til, men vart så glad
då eg fekk høyra kva dei sa.

Eg gøynde meg og stod og gret,
men alt ikring vart ljost på let.

Og midt i gråten tenkte eg,

at når dei trur så godt om meg

Då skal eg jammen syne dei

at eg kan vera god og grei.

Dei godord gjorde dagen bjart,

å du, kor hjartevarm eg vart ♥

Jan Magnus Bruheim

(aisato.no)

Dette bildet av en liten gutt med tung sekk som kan være på vei til sin første skoledag, malt av Lisa Aisato, sier mer enn tusen ord. Bildet er beskrivende for mange barn som begynner i 1. klasse. Barn som har vonde opplevelser i ryggsekken sin som vi voksne på skolen ikke vet om. Hvem er de? Hvor bor de? Hvordan har de det hjemme? Hvordan kan vi oppdage dem og hvordan kan vi hjelpe dem? Barn har forskjellige måter å uttrykke seg på. Noen er som den lille gutten i diktet av Jan Magnus Bruheim, som med sitt synlige atferds uttrykk bare gjør slik de tror er forventet av dem, mens andre gjør seg mer eller mindre usynlige.

Det er her jeg ønsker å kunne gjøre en forskjell for barn som bærer på en tung ryggsekk. Hjelp dem til å rydde opp i sekken slik at den blir lettere å bære.

Sammendrag

Vi er 3 miljøterapeuter som jobber på vår skole. I denne oppgaven vil fokuset være hvordan vernepleiere kan bli oppmerksomme på barn som strever av ulike årsaker. Jeg har valgt å definere vernepleier rollen i kapittel 1. Det er vesentlig å vite hvilke roller en vernepleier har, da dette vil bli belyst opp mot problemstillingen i drøftingen.

Jeg har lagt vekt på tilknytningsteori og tverrprofesjonelt samarbeid som kan belyse min problemstilling:

«Hva er kjennetegnene hos utrygge barn som begynner i 1. klasse, og hvordan kan vernepleiere bidra til å fremme trygghet og god psykisk helse hos disse barna».

Jeg har tro på at vi er på rett vei i arbeidet med tverrprofesjonelt samarbeid i skolen. Samtidig er det en vei å gå når det gjelder vernepleierens definerte rolle og status i utdanningssektoren. Optimisme er avgjørende i det tverrfaglige arbeidet rundt elevene, og søkelyset på barnets beste bør hele tiden ligge til grunn for jobben vi gjør.

Jeg mener dersom vi iverksetter tiltak tidlig, kan vi forebygge psykisk uhelse. Det er av den grunn jeg ønsker å fokusere på 6 – åringene i fordypningsoppgaven.

For at barn skal tilegne seg kunnskap, er det mange forhold som må ligge til rette for det. Jeg presenterer blant annet Trygghetssirkelen, en intervensjonsmetode der omsorgspersonen skal være en trygg base for utforskning og tilknytning. Toleransevinduet blir også introdusert, da det er viktig å ha kunnskap om hvilken aktiviseringszone eleven befinner seg i.

I drøftingsdelen ønsker jeg å løfte problemstillingen og diskutere denne opp mot teorien. Jeg har i tillegg valgt ut tre artikler, to norske og en engelsk, som jeg finner betydningsfulle i forhold til problemstillingen. Artiklene bidrar som et supplement i diskusjonen.

Innhold

1.0	Innledning	1
1.1	Introduksjon og valg av tema	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Definisjon av sentrale begrep	2
2.0	Avgrensninger	6
2.1	Barnekonvensjonen	6
2.2	Opplæringsloven	6
2.3	Målgruppe	7
2.4	Profesjon.....	7
3.0	Teoretisk referanseramme	8
3.1	Hermeneutikk	8
3.2	Systemteori	8
3.3	Urie Bronfenbrenner	9
3.4	Tverrprofesjonelt samarbeid	10
3.5	Bio - psyko – sosiale vitenskapssyn.....	10
3.6	Tilknytningsteori	11
3.6.1	ABCD modellen.....	11
3.6.2	Toleransevinduet	13
3.7	Utviklingspsykologi	14
3.8	Trygghetssirkelen.....	14
4.0	Metode.....	17
5.0	Presentasjon av funn.....	19
5.1	«Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen»	19
5.2	«Tilknytningsvansker i skolen»	20
5.3	«Working in a youth offending team: the learning disability nurse`s role»	20
6.0	Drøfting	22
6.1	Hvordan oppdage utrygge barn	22
6.2	Tverrfaglig samarbeid	23
6.2.1	Vernepleiers funksjon i tverrfaglig team.....	24
6.3	Vernepleierens rolle i skolen.....	25
6.3.1	Helsefaglig profesjon	26
6.3.2	Brobygger.....	26
6.3.3	Toleransevinduet	28

7.0	Avslutning	30
8.0	Referansliste.....	31

1.0 Innledning

Jeg har jobbet med barn og unge i hele min karriere som vernepleier. Barna har hatt forskjellige utfordringer, enten det har vært fysisk, psykisk eller begge deler. Jeg var en uerfaren 19 - åring som begynte å jobbe i en avlastningsbolig for psykisk- og fysisk funksjonshemmede barn. I dag er jeg en erfaren og kunnskapshungrig 45 - åring som jobber i barne- og ungdomsskolen. Jeg vet jeg har valgt riktig yrke fordi det å få være sammen med barn, gi dem den hjelpen de trenger, være med dem på oppturer og støtte dem i nedturen og høre deres narrativ, opplever jeg som en berikende jobb. Men du verden for et ansvar vi har overfor barna. Samfunnet og skolene har endret seg over tid. Vi har blitt mer oppmerksom på hva som er viktig for barn og unges psykiske helse, og hvordan vi kan ivareta og fremme god, psykisk helse.

Som vernepleier er jeg vant til å tenke helhetlig og jobbe målrettet; blant annet å utforme tiltak som ivaretar brukerens beste med fokus på brukermedvirkning. Jeg har videreutdanning innenfor spesialpedagogikk og psykososialt arbeid med barn og unge, og dette har bidratt til at jeg har økt min kompetanse i det å ivareta barna på skolen.

Videreutdanningen psykososialt arbeid med barn og unge har gjort meg mer bevisst på hvordan vi kan se og hjelpe barnet og familier ut fra ulike perspektiv. Med et bio – psyko – sosialt syn i hjelperollen, har vi gode forutsetninger til å se hele barnet og systemet rundt barnet.

I studiet «psykososialt arbeid» har studentene sin bakgrunn fra ulike profesjoner. Det har helt klart forsterket min oppfatning av hvor viktig det er med tverrprofesjonelt samarbeid.

1.1 Introduksjon og valg av tema

Barnekonvensjonens artikkel 28 omhandler blant annet barnets rett til utdanning. Skolene er pliktig til å treffe egnede tiltak som sikrer skolens holdning til at dette gjøres på forenelig måte som vil ivareta barnets menneskeverd, og som er i samsvar med denne konvensjonen. Punkt 1e viser til at skolen skal oppmuntre til regelmessig skolegang og at antallet som ikke fullfører skolegang, skal reduseres (barneombudet.no, 1989).

På bakgrunn av Barnekonvensjonen har jeg valgt tema for denne oppgaven.

Barnekonvensjonen gjelder som norsk lov og skolen har et klart ansvar for at alle elevene får den opplæringen de har krav på, uavhengig av sine forutsetninger for læring (ibid).

I skolen må vi hele tiden være oppmerksom på elever som strever med å holde seg innenfor skolens rammer. Det kan være barn som viser sitt atferds uttrykk utad, eller det er de usynlige barna, som gjemmer seg bort. Blant disse finnes barn som har det vanskelig, uten at de viser det på noen måte.

For å tenke langsiktig og forebyggende for god psykisk helse, mener jeg det er lurt å rette oppmerksomheten mot skolestarterne. Tidlig innsats er et viktig tiltak når en jobber med utsatte barn. I skolen innebærer det at vi griper inn tidlig når vi har mistanker om at et barn ikke har det bra. Da er det større sjanse for at hjelpen har effekt (Skotheim og Johannessen, 2018).

Overgangen fra barnehage til skole kan være utfordrende for mange små, og ekstra utrygg kan den være for barn som har vansker med å knytte nye bånd til andre mennesker. Nye voksne, nye medelever, nye fysiske omgivelser, både innendørs og utendørs kan være spennende for barn, men kan også oppleves som uforutsigbart og utrygt.

1.2 Problemstilling

«Hva er kjennetegnene hos utrygge barn i 1. klasse, og hvordan kan vernepleierne bidra til å fremme trygghet og god psykisk helse hos disse barna»

Jeg har valgt en problemstilling om de yngste barna på skolen fordi det er viktig å sette inn tiltak tidlig når vi skal hjelpe barn og unge. Med tidlig innsats har vi mulighet til å forebygge psykisk uhelse i ungdomsårene eller i voksenlivet.

1.3 Definisjon av sentrale begrep

I problemstillingen er det noen sentrale begrep jeg ønsker å belyse.

Kjennetegn

Jeg forstår det slik at kjennetegn er karaktertrekk som er egnet til å identifisere en person gjennom språk, bilde, lyd, lukt eller andre ting som en observatør kan legge merke til.

Utrygge barn

Når en er utrygg, kjenner en på frykt eller engstelse. Barnet kan føle seg uverdig, lite beskyttet og ikke likt av andre. Å føle seg utrygg koster masse krefter.

Utrygge barn kan skjule sine egentlige behov fordi de ikke stoler på at voksne vil være der for dem. Det kan se ut som de har det bra, når de egentlig er lei seg. Andre kan vise sitt atferds uttrykk ved å skru opp intensiteten i følelsene sine, da de tror dette er den eneste måten de blir sett på (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

Vernepleier

Vernepleier er en helse- og sosial arbeider som i all hovedsak retter seg mot mennesker som har kognitiv funksjonsnedsettelse og utviklingshemning. En vernepleier er god på å se hele mennesket og de ressurser som brukeren har. Brukermedvirkning står sentralt i tankegangen til vernepleieren. Grunnleggende ferdigheter som en vernepleier bør ha, er empati og evnen til å vise omsorg. Det å være en god lytter, ha innlevelse i hvordan andre har det og vise engasjement, er sentrale forutsetninger for å gjøre en god jobb.

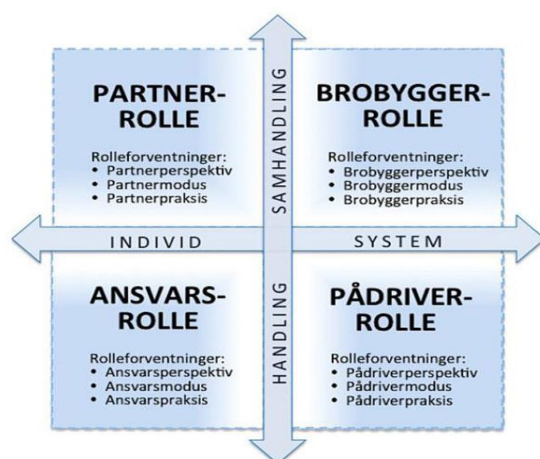
Vernepleiere jobber tett med ulike mennesker som har forskjellige behov, og gode samarbeid- og kommunikasjonsevner er nødvendig (vernepleier.no).

Det har blitt definert fire kjerneverker som tydeliggjør rolleforventningene til vernepleieren. Med referanse til kjerneverkene, vil det være lettere å forklare vernepleierens varierende tilnærminger og posisjoner i praksis og hvilke rolleforventninger som angår vernepleierens arbeid (Brask, Østby og Ødegård, 2016).

Modellen beskriver fire kjerneverker: Partnerrollen, Ansvarsrollen, Brobyggerrollen og Pådriverrollen. Disse rollene er dynamiske. Det er viktig å bevisstgjøre seg på hvilken rolle en har i øyeblikket, men samtidig være klar over at mange hverdagssituasjoner krever kombinasjoner av roller.

- I partnerrollen finner vi den samhandlende og individrettede vernepleieren. Innfallsvinkelen tilpasses og justeres i samarbeid og dialog med brukeren. Alle mennesker har lovmessig rett til autonomi, samtidig som det kan være utfordrende å realisere dette hos mennesker med funksjonshemminger. Vernepleieren må bruke sin partnerkompetanse på å «spille den andre god». Det er flere mennesker som har begrenset kommunikasjonsevne, og da kreves det spesiell sensitivitet og god egenskap til aktiv lytting hos vernepleieren.

- Den handlende og individrettede vernepleieren vises igjen i ansvarsrollen, som har mot til å ta selvstendige avgjørelser og som viser evne til å være handlingsdyktig. Vernepleieren som helsepersonell har ansvar for å stå i vanskelige situasjoner knyttet til brukerens evne til å se sitt eget beste, og ved behov måtte gå ut over brukerens egne ønsker og interesser.
- I brobyggerrollen opptrer den samhandlende vernepleieren på systemnivå. Som tidligere nevnt i partnerrollen, er samarbeidet preget av samtaler, men her vil kommunikasjonen være med miljøpersonale, familier, nettverk og kommunale og statlige instanser. Slike samarbeidsforhold kan kreve betydelig samhandlingsevne ved f.eks. å kunne gi og få tillit, lytte aktivt, stille seg åpen for de andres perspektiv og jobbe mot et felles mål. Tverrprofesjonelt samarbeid er stor en del av vernepleierens hverdag. Dette pga. kompetansen vi har på tvers av helse- og sosialfag.
- I den viktige rollen som pådriver møter vi den selvstendige, handlende vernepleieren, som innehar en slags ansvarsrolle på systemnivå. Vernepleierens systemfokus øker sjansene for å tilnærme seg både samarbeidsforhold og funksjonshemmende barrierer på mange nivå. Det betyr at det er flere muligheter enn et ensidig individfokus. Vernepleieren har et stort ansvar i kraft av sitt samfunnsmandat, som betyr å kjempe for brukernes rettigheter, varsle om svikt og mangler i tjenestene til de som selv ikke har mulighet til å si ifra (Brask, Østby og Ødegård, 2016).

(Brask, Østby og Øydegård, 2016 s. 48)

Trygghet

Trygghetsfølelsen er det dessverre ingen selvfølge at alle barn har. Å føle seg trygg vil si at en kjenner seg rolig og avslappet på innsiden, og at andre ser en som verdifull, viktig og god nok (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

God psykisk helse

En god psykisk helse innebærer positive emosjoner og positiv tenkning, glede, sosial tilhørighet, kompetanse og selvstendighet. Det er ikke slik at en skal være glad hele tiden, livet byr også på utfordringer, men blir vi møtt med empati, vennlighet og raushet, har vi gode sjanser for å mestre de utfordringer som møter oss (Berg, 2012).

2.0 Avgrensninger

2.1 Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen består av 54 artikler som skal ivareta alle barn sine rettigheter når det gjelder blant annet skole, helsehjelp, sikkerhet, lek og fritid. Barn skal bli hørt i saker som gjelder dem. Barnekonvensjonen er en avtale mellom alle land i verden utenom USA.

Norge har underskrevet barnekonvensjonen og gjort den til norsk lov (barneombudet.no, 1989).

Barnekonvensjonen er omfattende, men jeg valgt ut artikkel 29, som er relevant for ansatte i skolen. Som vernepleier velger jeg å bruke min kompetanse i å ivareta elever som trenger ekstra oppfølging og tilrettelegging for ikke å falle utenfor skolens rammer, med bakgrunn i denne artikkelen.

«1. Partene anerkjenner barnets rett til utdanning, og med sikte på å oppnå denne rett gradvis og på grunnlag av like muligheter skal de særlig:

e) treffe tiltak for å oppmuntre til regelmessig skolegang og for å redusere antallet av dem som ikke fullfører skolegangen.

2. Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at skolens disiplin utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd og i samsvar med denne konvensjon»
(barneombudet.no, 1989).

2.2 Opplæringsloven

Jeg velger å ta med Opplæringsloven kapittel 9a, og bestemmelsen jeg har valgt å avgrense meg til er:

«§ 9 A-2 Retten til eit trygt og godt skolemiljø.

«Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring».

Jf. Oppl. §9a (lovdata.no 2002).

2.3 Målgruppe

Jeg er ansatt ved en barne- og ungdomsskole og jobber på tvers av alle trinn. I løpet av mine år ved skolen har jeg erfart at vi kan forbygge psykisk uhelse ved å sette inn ressurser tidlig. Jeg har derfor valgt å ha fokus på barna i 1. klasse. Ut fra Eriksons utviklingsfaser, er 6 - åringene i ferdighetsfasen. Behovene hos barna er ansvar, produktivitet og læring. Fasen er sårbar hvor mindreverd og passivitet forekommer ved utrygg tilknytning. Samtidig er barn i denne alderen lærelysten og arbeidsomme når de opplever trygg tilknytning (Bunkholdt, 1994). Tidlig innsats er essensielt, og derfor er målgruppens alder avgrenset. Forhåpentligvis vil avgrensningen være til hjelp ved at det bidrar i arbeidet med å forebygge utrygge barn, ungdommer og voksne.

2.4 Profesjon

Ved skolen jeg jobber er det lærere, sosionom, vernepleiere, barne- og ungdomsarbeidere og assistenter. Jeg har valgt å sette søkelys på vernepleierens rolle i samhandling med elevene.

3.0 Teoretisk referanseramme

Jeg vil belyse teorien som er valgt i forhold til problemstillingen. Teorien vil senere bli tatt med i drøftingsdelen.

Overgangen fra barnehage til skole kan oppleves ulikt for mange barn. Noen vil oppleve det som spennende, andre synes det kan være skremmende. Det er nødvendig at skolen, i samarbeid med foreldre og barnehage, organiserer slik at overgangen blir god og trygg for barna.

3.1 Hermeneutikk

«Hermeneutikk dreier seg om spørsmål knyttet til forståelse og fortolkning» (Thornquist, 2018 s. 167). Hvis vi kan forstå barnet ut fra en hermeneutisk tilnærming, ser vi på helheten av barnets livssituasjon. Hvordan hjemmesituasjonen er, hvordan har barnet hatt det i barnehage og hvordan kan vi forstå og fortolke barnet i skolesammenheng. Er et barn utrygt i skolen, kan en se sammenheng med hvordan barnet har det hjemme. Bevegelsen kan forstås sirkulært og den kan justeres gjennom feedback – sløyfer. Håpet er at vi kan korrigere kursen og finne fram (Aadland, 2014).

3.2 Systemteori

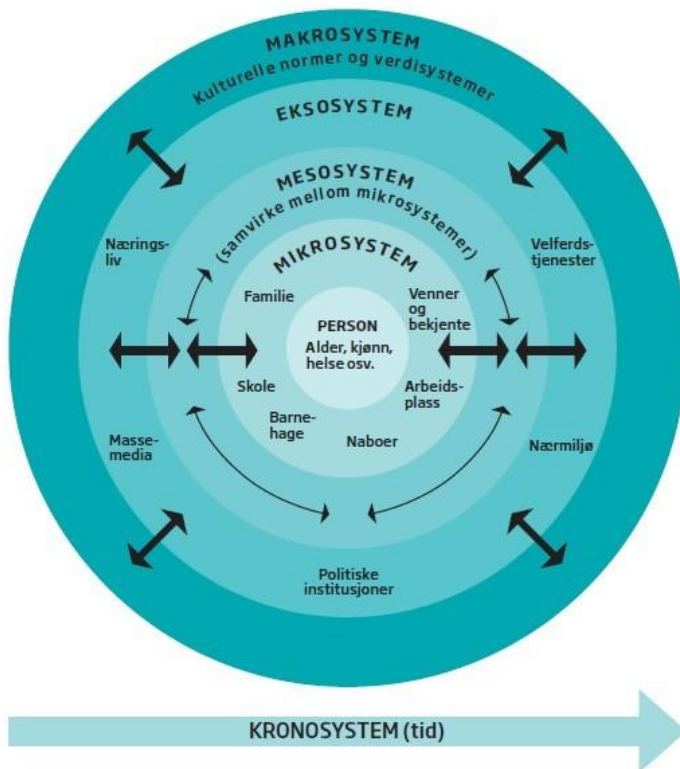
Systemteori er blant annet betegnelse på en tverrvitenskapelig tenkemåte som i stor grad gjør bruk av begrepene modell og system. I skolen kan begrepet systemteori brukes som en forståelse av at aktørene i kommunikasjonssituasjonen er deltagere i et system hvor den enkeltes handlinger påvirker helheten. Det en gjør, påvirker andre. Skolen er et sosialt system hvor ansatte, elever, pårørende og samarbeidspartnere er objektene. Det er satt regler og rammer for akseptabel atferd for voksne og barn (Eide og Eide, 1996).

Veksten i barns liv skjer i et komplekst samspill av flere faktorer. Gitt er at barnets temperament, evner, helse, resiliens og talenter vil påvirke hvilken atferd som utvikles. Hjemmeforhold, stressbelastninger og foreldre - barn relasjon har også betydning for om barnet får muligheten til å bli den beste utgaven av seg selv (Berg, 2012).

Systemisk tenkning handler om å forstå dynamikken innen systemet. Rette oppmerksomheten mot interaksjon, kommunikasjon, relasjoner og samspill mellom omgivelsene og enkeltindividet (Eide og Eide, 1996).

3.3 Urie Bronfenbrenner

Utviklingsmodellen til Urie Bronfenbrenner, etablerte i 1970 – årene, viser hvor mange forhold som medvirker i barns utvikling og sosialisering. Disse står i et gjensidig påvirkningsforhold til hverandre. Skjer det noe i en av sirklene, påvirker det umiddelbart andre sirkler (Kvello, 2018).

(psykologiforeningen.no, 2013)

Lærere og foreldres kommunikasjon og handlinger preges av diffuse oppfatninger. Barna er dels et individ som har sin egen narrativ, og dels et prosjekt som voksne anskaffer tid, håp, drømmer og identitet i. Barnets egen kunnskap om sitt liv og erfaring er unik, og er den viktigste kilden vi i skolen har til å finne ut av om det er behov for endring (Gjertsen, 2013)

3.4 Tverrprofesjonelt samarbeid

Skolen samarbeider med andre profesjoner for å ivareta det barn og unge trenger. Det kan være helsesykepleier, spesialpedagog, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), barnevernet, politi eller barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), fastlege og spesialisthelsetjenesten (Berg, 2012). Det tverrprofesjonelle samarbeidet opererer både på system- og individnivå. Det tverrfaglige samarbeidet som innbefatter tiltak på alle skole i kommunen, foregår på systemnivå, og har som fokus å samordne kommunale innsatser for å bedre oppvekstbetingelser for barn og unge. Dette er en grunnleggende del av det generelle helsefremmende arbeidet.

Når det gjelder individnivå, foregår samarbeidet i all hovedsak i ulike former for ansvarsgrupper. Her deltar flere hjelpeinstanser sammen med skolen, foresatte og evt. eleven selv. Det er en forutsetning at det tverrprofesjonelle samarbeidet fungerer godt, slik at kompetansen fra de ulike instansene blir brukt på best mulig måte, og kan nyttiggjøre seg for eleven som trenger bistand (ibid).

3.5 Bio - psyko – sosiale vitenskapssyn

Det bio – psyko – sosiale vitenskapssynet setter en sammenslutning mellom det biologiske, det psykologiske og det sosiale på dagsorden. Det er ikke bare snakk om tverrfaglig fokus på samspillet mellom de tre fagdisiplinene, men sentralt står også helheten som best tar vare på utvikling. Det å finne de prosesser som beveger seg utover disse disiplinene, og som har ideen om de uante mulighetene er vesentlige element (Hertz, 2017). Det biologiske blir formet i det psykologiske og det sosiale møter omgivelsene, og summen fra disse tre komponentene gir hjernen mulighet til å utvikle seg ut ifra samspillet. Helheten skapes og utvikles slik at hjernen får stadig mulighet til å bli formet på ny gjennom møtet med omgivelsene. Genene uttrykker seg i kraft av de impulser som hjernen får, og dermed bidrar omgivelsene til å holde hjernen levende (ibid).

Moderne utviklingspsykologiske teorier, se blant annet arbeidene til Daniel Stern, fremhever at psykologisk modning og videre utvikling foregår konstant i dialogisk og interaktivt samspill med omgivelsene hvor prosessen utvikler seg hele livet. Tilknytning er et grunnleggende element når det gjelder utvikling og modning av hjernen. Relasjonene som barnet har, er avgjørende for at det føler seg betydningsfull og inkludert i ett

fellesskap. Opplever et barn alvorlig forstyrret tilknytning, kan dette resultere i manglende modning av hjernen, som vil vise atferdsuttrykk som kan minne om ADHD eller autisme (ibid). Den sammensatte interaksjonen mellom biologi og sosialt samspill er mer enn arv og miljø. Dette bidrar til optimisme. Samtidig kan mulighetene for forandring og videre utvikling for barna, med hjelp fra behandlere, mener Hertz, kan være med å påvirke på den mest utviklingsfremmende måten (Hertz, 2017).

3.6 Tilknytningsteori

Tilknytning handler om å ha utviklet et emosjonelt bånd til en annen person. Båndet iverksetter følelser i oss som f. eks savn ved fravær og glede ved gjensyn. Tilknytning skaper tilhørighet, men er ikke det samme som avhengighet. Barn har behov for tilknytning, utforskning og kunnskap. Disse behovene utfyller hverandre ved at trygg tilknytning danner grunnlaget for god læring, utforskning og selvstendighet (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

Det er vesentlig å tenke tilknytningsteori når en jobber med barn. Teorien er et bidrag til både forebyggende arbeid og behandling. Tilknytningsteoriens far, John Bowlby, formet den 60 år gamle teorien ved å sette relasjonen mellom omsorgsperson – barn i sentrum. Senere kom Ainsworth og hennes medarbeidere inn i bildet og med årene har forskning sett på tilknytning i et livsløpsperspektiv. Mennesker opphører ikke å være tilknyttet når de er blitt voksne (Kvello, 2018). Dette vises igjen i de fire ulike tilknytningsformene som Ainsworth og medarbeiderne tok utgangspunkt i fra Bowlbys teori om tilknytning (Kvello, 2018).

3.6.1 ABCD modellen

Fire ulike tilknytningsformer hos barn i ABCD-modellen:

- A. **Unnvikende:** Omsorgspersonen har problemer med å akseptere barnets følelsesregister, slik at barnet demper eller fortrenger emosjoner, spesielt de negative. Personene unngår følelsesmessig nærhet til andre, og utfører selvomsorg for å håndtere egne, vanskelige følelser framfor å la andre hjelpe i reguleringen av disse. Barnet har dermed lært å undertrykke og fortrenge sine egne følelser.

- B. **Trygg:** Barna aksepteres for den de er av sine omsorgspersoner. De er sensitive, snille og handlekraftige og fremstår som tillitsfulle og harmoniske barn.
- C. **Ambivalent:** Omsorgspersonen kan oppleves som tidvis noe emosjonelt utilregnelig. Dette kan føre til at barnet forsterker sine signaler for å få oppmerksomhet og respons. Barnet kan være urolig, krevende og kommanderende i stedet for å be om det det virkelig trenger, nemlig nærhet og behov for hjelp. Barnet har måttet streve for å få dekket sine omsorgsbehov, derfor er det sårbart for ignorering. En annen årsak for at et barn kan utvikle tilknytning C, er lært hjelpeløshet. Det har blitt behandlet som mer umodent og hjelpeløst enn hva det egentlig er. Barnet blir dermed avhengig av mye støtte.
- D. **Desorganisert:** Omsorgspersonen er enten:
- Emosjonelt utilregnelig
 - Skremt, svak, ynkelig
 - Psykisk ustabil, voldelig, krenkende, forgripende, ruset og skremmende for barnet
 - Ubehandlet tapsopplevelser og dermed fare for å binde barnet i usunne strategier for å dempe sin egen sorg og frykt

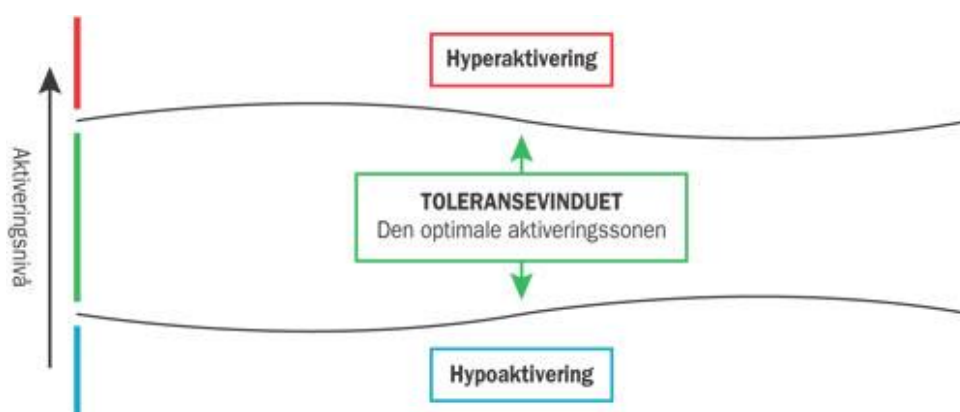
Barnet er avhengig av en omsorgsperson selv om den voksne skaper frykt hos barnet og ikke er til å stole på. Barnet kan fremstå som vanskelig å forstå seg på. Atferden kan være preget av aggressivitet og sinne, når det egentlige behovet er beskyttelse, trøst og omsorg (Kvello, 2018).

Mønstrene gir oss gode muligheter, også i skolen, til å forstå hvordan barn utvikler seg i samspill i sin omkrets, ikke bare med foreldre, men også med andre i nettverket sitt. Barn utvikler indre arbeidsmodeller av tilknytning basert på tidligere erfaringer med foreldre eller andre omsorgspersoner (Kvello, 2018).

Mennesker har grunnleggende behov for trygghet. Det gir oss en følelse av kontroll og innflytelse over oss selv og vårt eget liv. Barna trenger voksne som møter dem med sensitivitet, forutsigbarhet og kjærlighet for at de skal kunne bygge videre på denne tryggheten.

Det er ikke alle elever som vokser opp med rammebetingelser som gir trygghet. Barn som ikke møtes med sensitivitet og trygghet, utvikler ofte dårlig følelsesregulering, som i neste omgang kan komme til uttrykk som utfordrende atferd. En del av disse elevene har utviklet et hyperaktivert alarmsystem, hvor små bagateller kan utløse kraftfulle reaksjoner. Eleven klarer ikke å ta i bruk fornuften, og agerer i stedet primitivt og impulsstyrt ut fra de følelsene som oppstår (Nordanger og Braarud, 2017).

3.6.2 Toleransevinduet

(Nordanger og Braarud, 2017 s. 39)

De fleste elever opplever varierende grad av stress og følelsesmessige belastninger i skolehverdagen. For at læring skal skje, bør eleven være i den optimale aktiveringssonen. Det et som betegnes som elevens toleransevindu. Her er eleven komfortabel, trygg og mentalt påkoblet det som foregår i læringstilstanden. Betingelsene for læring er til stede. For elever med et hyperaktivert alarmsystem, skal det ofte svært lite til før situasjonen oppleves utrygg og truende. Barnet får forhøyet hjerterate, respirasjon og muskeltonus (spenning i en hvilende muskel). Toleransevinduet blir smalt, og når situasjonen oppleves truende, utløses overlevelsesresponsen som kamp, flukt eller frys. Eleven beveger seg ut av toleransevinduet hvor fornuft og dialog foregår og reagerer i stedet primitivt og følelsesstyrt slik de alle fleste av oss gjør når vi føler oss utsatt for fare. Eleven kan også bevege seg inn i en hypoaktivert tilstand av total overgivelse. Det gir redusert hjerterate, respirasjon og muskeltonus. Eleven går inn i en tilstand som resignert, utmattet og mentalt fraværende (Nordanger og Braarud, 2017).

3.7 Utviklingspsykologi

Aldersgruppen i oppgaven er barn i 1. klasse, og da er det naturlig å nevne Erik H. Eriksons modell om den psykososiale utviklingen, fase 4, som er ferdighetsfasen. Dette er fasen om plikt og arbeid, og er fra ca. 6 år til puberteten.

Ved siden av den følelsesmessige utformingen som har vokst frem hos barnet, er også forutsetningene for nyansert persepsjon, dømmekraft, konsentrasjon og utholdenhet, begrepsforståelse og kontroll over motorikken. Dette er nødvendige ferdigheter for barn som nå skal inn i mange nye læresituasjoner. Det er forventningene til at barn skal kjenne regler for omgang mellom mennesker, og da spesielt med jevnaldrende, som framover blir en enda større del av barnas liv. Språk- og begrepsutvikling skaper forutsetninger for å tilegne seg kunnskaper som skolen forvalter.

Det kan spores en optimisme over hva som kommer ut av denne fasen, og det er barnets arbeidsglede og arbeidsevne, mens det negative som kan komme til syne i denne fasen er mindreverdsfølelse. Denne følelsen kan utvikles ved opplevelse av tilkortkomning og nytteløshet (Bunkholdt, 1994).

3.8 Trygghetssirkelen

Trygge barn som har et behov, vil søke en voksen tilknytningsperson for hjelp til dette behovet. Barn som er urolig og stresset, lar seg roe ned hos en voksen hvis relasjonen er god. Det går en lineær linje mellom barn og voksen. Barnet gråter (A) og løper til vernepleier, som tar imot og trøster eleven, slik at det roer seg (B). Når det er utrygge relasjoner, er linjene mer flokete, og streken kan være fraværende. Barnet har det ikke godt (A), men viser det ikke, og blir gående med triste følelser inni seg resten av skoledagen. Barn opplever et hav av ulike følelser i løpet av en skoledag. Noen håndterer de selv, mens andre følelser trenger de hjelp til. Uansett profesjon ved en skole, er det helt essensielt at voksne er et trygghetsanker. Skal vernepleieren være et trygghetsanker, må vedkommende kjenne på at en er innstilt på å forstå barna og behovene deres. Trygghet skapes ved å bli forstått innenfra (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

(Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019 s. 145)

Trygghetsirkelen ble utviklet for å gi opplæring i tilknytningsteori for foreldre som trenger å styrkes i omsorgsrollen. Det var Hoffman, Powell, Cooper og Marvin som stod bak sirkelen med den hensikt å lage et visuelt kart som oppsummerer de behovene barn har for å bli trygge (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

Sirkelen fremstiller to grunnleggende behov som vi mennesker har - utforskning og tilknytning. Disse behovene henger sammen og spiller på hverandre, noe som sirkelen viser. I sirkelen er det viktig at barnet har en voksen som støtter det i de ulike fasene. I trygghets sirkelen er vi voksne hendene. Hendene på bunnen av sirkelen er der og tar imot barnet når det søker trygghet. Øverst på sirkelen er hendene støttende når barnet er i utforskermodus. Voksne er alltid større, sterkere, klokere og god. Følg barnets behov når det er mulig og som voksen skal du ta tak/ ledelse (ibid).

Større – sterkere – klokere - god

- Større – du tar grep, organiserer, planlegger, forberede og du har kontroll på situasjonen. Du tar ledelsen og bidrar til at barna føler seg trygge.
- Sterkere – å gi en stor, sterk klem, skille to barn som slåss, noen som kan løfte barnet ut av en vanskelig situasjon, gjør at elevene kan føle seg beskyttet. Noen som er fysisk sterkere enn dem kan skape trygghet.
- Klokere – det at de voksne forstår og kan forklare det som skjer. Det skaper trygghet når elevene merker at den voksne skjønner hva som skjer og kan forklare

det slik de forstår. Den voksne forstår hva som skjer med barna emosjonelt, også når situasjonen og egne følelser er anspent. Klokhet hos voksne handler om å balansere godhet med å være større og sterkere. Ta ledelsen, ha kontroll, forutsigbarhet, grenser og rammer uten å være skremmende eller krenke eleven.

- Når vi beholder godheten overfor barnet, også der det er høyt konfliktnivå, styrker vi elevens verdighet og selvfølelse på en helt essensiell måte. Viser vi godhet for barn, styrker det også selvfølelsen hos oss voksne. Det føles godt å ta ledelsen uten å kjeft. (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

4.0 Metode

Min rolle som vernepleier i skolen har blitt formet av de erfaringer jeg har opparbeidet meg. Jeg har alltid vært opptatt av barns psykiske helse, og mener at tverrfaglig tilnærming til forståelsen av barna, vil bedre det psykiske helsearbeidet vi gjør i skolen. På bakgrunn av dette tenker jeg at problemstillingen er en innfallsvinkel til hvordan vernepleieren kan bli en god tilknytningsperson. Jeg ønsker å ha en problemstilling som er tilstrekkelig åpen, slik at jeg har mulighet til å finne fram til den vitenskapelige litteraturen på området, samtidig må problemstillingen være presis og ikke for vid (Malterud, 2017).

Oppgaven er gjort som en skrivebordsundersøkelse, hvor jeg har innhentet litteratur som allerede finnes, såkalt sekundærdata. Det jeg har brukt omfatter artikler som beskriver kvalitative studier som er gjort innenfor feltet og aktuelle bøker som har vært relevant for min problemstilling.

Litteraturstudie er søking etter informasjon, kritisk granskning og som til slutt sammenfattes og analyseres på en systematisk måte på valgt tema (ibid).

Jeg vurderte artiklene som relevant opp mot arbeidet en vernepleier gjør i skolen. Fokuset skulle være rettet mot de minste barna. Den engelske artikkelen vurderte jeg som et interessant supplement til oppgaven, da denne var rettet mot hvordan endringsarbeid kan gjøre en forskjell for et sårbart barn.

Boken «De usynlige barna» av Per-Åge Gjertsen, ble min inspirasjon i denne oppgaven. Stemmen til de usynlige barna ble hørt gjennom deres narrativ. Historiene de fortalte bidrar til enda bredere fokus for å hente fram usynlige barn i skolen.

Jeg foretok litteratursøk i databasen Idunn om vernepleierens rolle i skolen og valget falt på «Barnevernspedagog, sosionom og vernepleierens rolle og status i skolen».

Vernepleier er et lovregulert yrke i Norge og er i motsetning til andre land, autorisert helsepersonell med avgrenset medisinsk kompetanse. Jeg ønsket derfor å undersøke mer hvordan rollen til vernepleierne utarter i England. Jeg brukte søkeordet «Social educator» og flere artikler viste seg, ikke bare engelskspråklig, men også andre språk. Interessen min var engelsk artikkel, og snevret søket til hvor viktig det er å ha en signifikant voksen for barn med utfordringer i Storbritannia.

Jeg søkte på tilknytningsvansker i skolen og her var det flere alternativer som dukket opp. Valget stod mellom artiklene «Sårbare barn i skolen» og «Tilknytningsvansker i skolen». Jeg valgte den siste, da jeg vurderte den som relevant for min problemstilling. Artikkelen tar opp hvordan et godt endringsarbeid i en personalgruppe kan fungerer på en skole, og at de sammen fant funksjonell arbeidsmodell som gjaldt for alle ansatte. Det var også viktig for meg å ha med artikkel som belyser tidlig innsats, da aldersgruppen i problemstillingen min er 6 – åringer.

Årstallene på artiklene jeg har valgt er 2009, 2015 og 2018. Forskningen på barn og unges psykiske helse er dynamisk. Det har vært viktig for meg å finne nyere teori for at det skal være mest mulig relevant litteratur knyttet til min hverdag ved skolen

I følge Gadamer, en av bidragsyteren innenfor hermeneutisk filosofi, er det vår forforståelse som påvirker hvordan vi fortolker tekster. Forforståelsen er ryggsekken vi har med oss inn i prosjektet før prosessen starter. Innholdet i sekken påvirker hvordan vi samler, leser og tolker våre data på (Malterud, 2017).

5.0 Presentasjon av funn

5.1 «Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleieres rolle og status i skolen»

Fagartikkel av Per-Åge Gjertsen, May Brit Viola Hansen og Anne Juberg, 2018.

Jeg ønsker å ha med en artikkel som får fram vernepleierens rolle i skolen. Hvor stor betydning det har for en arbeidsplass å ha tverrprofesjonelt samarbeid som fungerer.

BSV = barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere.

Forfatterne av artikkelen har foretatt kvalitative intervjuer med BSV-ere og mellomledere. Resultatet viser at det til dels er glidende overganger mellom oppgavene til helsesøster, BSV profesjoner og lærere, men at profesjonene framstår som spesialister på hvert sitt felt i skolemiljøet. De er velferdsprofesjoner, men sitter med ulik historisk bakgrunn.

Rollen som BSV inntar, er ofte selvlagd og autonom, samtidig som det er innskrenkninger i deres autonomi da de konkurrerer med lærere, som gjør krav på å ha skolen som sitt myndighetsområde. BSV rollen er ikke fanget opp i lovverket eller sentrale retningslinjer slik som lærerne. NOU 2015:2 argumenterer for å inkludere andre yrkesgrupper i skolen, men foreslår likevel ikke å lovfeste det. Dermed forsterkes inntrykket av uklar status og rollen for BSV i skolen ytterligere. Flere miljøterapeuter gir uttrykk av å være underordnet læreren. Samtidig sier miljøpersonalet at de kan oppleves som en trussel fordi de har en annen kompetanse enn lærerne. Mange føler seg som brannslukkere og opplever forskjellsbehandling med tanke på ulike arbeidsavtaler mellom profesjonene. Det er også viktig poeng å få med at det er ikke alle som opplever å være underordnet lærere. Andre sier de har et godt og faglig samarbeid med lærerstaben og snakker varmt om tverrfaglig samarbeid som fungerer.

Studier har vist at sosialt arbeid i skolen har effekt på elevenes sosiale, følelsesmessige og faglige kvalifisering. Det er nærliggende å tro at den økende kompleksiteten i oppgavene som dagens skole er pålagt, vil framtvinge et mer likeverdig samarbeid og økt likeverd i status, rolle og makt mellom yrkesgruppene.

5.2 «Tilknytningsvansker i skolen»

Fagartikkel av Karoline Olaisen, 2015.

Deltagerne i prosjektet fikk innføring i grunnleggende tilknytningsteori, samt innføring i tilknytningsstiler jf. ABCD modellen. Det henvises til hvordan tilknytningsvanskene viser seg på skolen og i klasserommet med sikte på å etablere forståelse for elevens vansker. Deltagerne i prosjektet fører refleksjonsnotat i det daglige arbeidet med elever med tilknytningsvansker. Disse sier noe om de ansattes opplevelser og erfaringer i samhandling med barnet. Atferd hos eleven, hvordan de håndterer konflikter som kan oppstå, blir barnet trøstet, hjelper eleven i opplærings situasjon og skaper trygghet. De voksne skulle samtidig reflektere over egne opplevelser. Hvordan de blir påvirket av elevene, positivt og negativt. I prosjektet deltok to team, miljøterapeuter og lærere. Det ble poengtert hvor viktig det er å ha eierskap og medbestemmelse i hvordan de ulike profesjonene skal arbeide fremover med barna. For å heve kompetansen rundt prosjektet, er det viktig å ha et tett samarbeid. Like viktig som at elevene har en trygg base, er det også viktig at de voksne har en trygg base.

Resultatet av prosjektet var at de hadde hatt utbytte av gruppene, lært mye nytt som de kan ta med seg videre i sitt yrke. Ved å ha blikket på tilknytningsteori, har de fått utvidet forståelse av tilknytning som felt. De har brukt de verktøyene de har fått udelt og satt det ut i praksis. Eksempelvis hvordan utføre samtaler med barn som har tilknytningsvansker. Samtidig var det noen som ønsket seg enda flere verktøy og hjelpemidler i samhandling med elever med tilknytningsvansker.

5.3 «Working in a youth offending team: the learning disability nurse`s role»

Fagartikkel av Karina Hepworth, 2009.

Artikkelen sier noe om vernepleierens medvirkende rolle til hvordan profesjoner med helse- og sosialfaglig bakgrunn kan bidra til å gjøre en forskjell for barn og unge som trenger en veiledende voksen. Artikkelen tar ikke for seg 6 – åringer, men jeg mener den kan si litt om vernepleierens rolle opp mot barn og unge, og hvordan få til et godt arbeid i samarbeid med andre instanser.

Den refererer til en sak som forteller om Joe som er 14 år. Han bor alene med far, og de to har et godt forhold. De har mottatt veiledning når det gjelder grensesetting og atferdshåndtering, som har resultert i at de klarer å håndtere ulike meninger og synspunkt som de har seg imellom. De har ingen slektninger.

Joe er høflig og møter punktlig på skolen og har venner. Han liker uteaktiviteter og svømming. Skolen melder en dag bekymring om uakseptabel seksual atferd ved at han tar jenter på brystene deres. Han blir utvist og får hjemmeundervisning inntil annet studietilbud er på plass. Etter en hendelse til hvor han utfører denne atferden, blir han anmeldt og stilt for retten. Det viser seg at han har blitt oppmuntret via nettet av noen jenter til å utføre disse handlingene. Han har ikke skjønt alvorlighetsgraden og konsekvenser av hendelsene. Dommeren vil det skal utføres kognitive tester på han. Det viser seg at han fungerer signifikant lavere enn hva hans alder tilsier, og straffen hans blir dermed tilpasset. Vernepleieren skal følge han opp ved å hjelpe han i dagliglivets gjøremål og sosial trening. Han skal delta i et ungdomskrenkende team som skal ivareta og prøve å forhindre Joe`s tilbakefall og fengsling. Samtidig etableres et samarbeid med far, slik at han fremdeles er involvert i sønnens liv og kan hjelpe han slik at avtaler overholdes. I tillegg får han plass ved en skole for elever med milde til moderate læringsvansker. «The learning dissbillity nurse» sin rolle er en integrert rolle i «Kirklees Youth Offending Team» fordi ungdommene trenger støtte, trening og veiledning. Vernepleieren har kunnskap til å kunne formidle disse behovene til andre samarbeidspartnere.

6.0 Drøfting

Barn som føler seg trygge på voksne, øker muligheten for å lære og utforske større deler av verden. Trygghet skaper selvstendighet og det er dette tilknytning handler om. Barn opplever trygghet når de blir forstått, anerkjent og når vi kan prøve å forstå dem innenfra. I denne oppgaven ønsker jeg også å belyse de utrygge barna som av andre grunner kan ha utfordringer med å finne sin plass i skolen. Barn som ikke klarer å tilpasse seg, kan ha sin årsak i uheldige samspillserfaringer, men det kan også skyldes i at barn har en høy grad av medfødt sårbarhet.

«Hva er kjennetegnene hos utrygge barn i 1. klasse, og hvordan kan vernepleiere bidra til å fremme trygghet og god psykisk helse hos barna»

Ca. 60 – 70 prosent av barnebefolkningen er trygge barn. Det vil da si at det er et høyt antall barn som opplever å være utrygge og har behov for trygge voksne (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019 s. 22). En del av disse barna har erfaring med at det ikke er så lett å få hjelp med alle følelser og behov. Barna må gå omveier for å få forbindelse med den voksne, i stedet for å formidle seg direkte til en voksen. Da blir det vanskelig å bli kjent med egne følelser og hvordan barnet skal uttrykke seg overfor andre (Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad, 2019).

6.1 Hvordan oppdage utrygge barn

Kjennetegnene til barn som er utrygge kommer i flere atferdsuttrykk, noe som også teorien sier. Som nevnt i teoridelen om ABCD modellen, finnes det fire tilknytningsformer. Forskere mener det er en trygg og tre utrygge tilknytningsformer. B er trygg tilknytning, A og C er i kategorien utrygg, men innenfor «normalvariasjonen» og D er tydelig sårbarhet for utvikling av psykisk uhelse (Kvello, 2018, s. 108). Jeg vil tro at ikke alle som jobber med barn er klar over at det finnes fire ulike tilknytningsstiler. Dette er utfordrende når noen ser bak de utrygge barna, mens andre ikke ser. Ifølge Kvello, så har han ment det var viktig at alle de som jobber med barn, bør kjenne til de ulike stilene. Han har i de senere årene endret mening, og ønsker at ansatte heller forstår uttrykk for tilknytninger og hva som kan bidra til bedring. Dette mener han at COS kan bidra med, og da kan vernepleieren, eller andre som har kurset, formidle til resten av personalgruppen hva denne

metoden innebærer. Har vi en felles plattform, vil også elvene føle seg tryggere på oss voksne. De vil oppleve vi har en felles forståelse for hvordan vi ser elevene. Klarer vi å implementere kunnskap om hvordan signalene til barn med tilknytningsavvik utarter seg til alle som samhandler med elevene i skolen, har vi en større sjanse til å oppdage barn som trenger hjelp.

Dette vil nok flere i personalgruppen være enig i, men argumentasjonen kan møte motsigelser. Ansatte i skolen kan ha ulik oppfatning, kanskje også svært ulikt syn på betydningen av at barn trenger å være trygge for å lære. Opplæringsloven sier at barn har rett på trygt og godt skolemiljø. Barnas egen lov, Barnekonvensjonen, sier at skolen skal treffe egnede tiltak som er forenelig med barnets menneskeverd. Hvorfor er da slik at noen barn ikke føler seg trygge på skolen? Vi har alle et ansvar, og elevene er beskyttet av loven. Ansvarer vårt er å undre oss over om tilknytningsvanskene hos barnet kan skyldes oppveksten og miljøet. Flere voksne kan muligens forsvare utrygg atferd i en diagnose. Det kan selvfølgelig samhandlingsvansker hos barn være, men det er helt essensielt at vi observerer barnet, samarbeider og har felles forankring i teori, samtidig som vi har tett dialog med omsorgspersonene. Da kan vi se etter tegnene for hvilke behov barna har, og hvordan vi kan finne håpet og uante mulighetene for elevene (Hertz, 2017).

Det kan være uheldig å konkludere med at det er kun mangelfull omsorg som er årsaken til det utrygge barnet, samtidig er det viktig at vi er bevisst på forskjellene på utrygg og trygg tilknytning. Barn kan oppleve å være utrygge fordi de ikke har knyttet bånd til en voksen på skolen, eller det er omgivelsene som oppleves utrygge.

6.2 Tverrfaglig samarbeid

Artikkelen 5.2 skriver om betydningen av tverrfaglig samarbeid i skolen. En skole har valgt å etablere kompetanseutviklingstiltak for skolens personell. Det å belyse ulike tilknytningsvansker, utarbeide tiltak og hjelpe disse barna, har vist seg å være nyttig. Endringsarbeid i skolen kan by på utfordringer. Ansatte i skolen har også egen ryggsekk med erfaringer og forforståelse inn i arbeidet. Vi har varierte profesjoner og kanskje ulikt syn på hvordan vi skal tilnærme oss elevene. Det kan være voksne som selv har reguleringsvansker, eller som synes det er utfordrende å snakke om følelser. Kanskje noen mener den autoritære rollen fungerer bedre enn den autorative rollen.

Jeg mener det er rektor som skal etablere en felles plattform for hvordan vi gjør det på vår skole. Ledelsen har ansvar for hvordan kunnskapen skal anføres til ansatte for hvordan

best mulig ivareta barnet bak den usikre atferden. Hvordan gjør vi dette best på vår skole, og hvordan kan vi støtte hverandre i arbeidet? Det er ikke alltid like lett å endre folks syn på hvordan undervise utrygge barn. Vi er alle unik med hver vår bakgrunn og profesjon. Det å ta utgangspunkt i det det gode som allerede er etablert i skolen og finne kunnskapen i det tverrfaglige miljøet og dele erfaringer, kan være en god start (Hauger, Højland og Kongsbak, 2011).

6.2.1 Vernepleiers funksjon i tverrfaglig team

Jeg mener vernepleieren kan benyttes som en agent for de barna som er utrygge. Vi skal kjempe for barnas rettigheter, og kan bistå godt i skolesystemet. Skolen er en del av mikromiljøet til barnet, og vernepleier har en mulighet til å være et bindeledd til andre instanser som kan bidra med hjelp, både for ansatte og elevene.

Jeg synes beskrivelsen av barns utvikling beskrevet som et treetasjes hus, gir et godt blikk for hvor viktig det er å bygge trygg tilknytning. Den emosjonelle utviklingen og følelseshjernen er grunnmuren og kjelleren. Første etasje finner en sosial utvikling, og på loftet etableres den tenkende hjerne, hvor kognitiv utvikling finner sted. Med andre ord er det en forutsetning å erfare trygg tilknytning før en kan utforske med andre barn og voksne, også før en kan fungere i skolesammenheng. Dette er en nødvendig informasjon også til lærere. En skade i grunnmuren er en følelsesmessig skade eller en tilknytningsvanske påført barnet (artikkel Olaisen, 2015).

Barn som viser samhandlingsutfordringer, kan være et uttrykk for at det er utfordringer i foreldre/ barn relasjonen. Det er ikke alltid slik at det er så mye endring som skal til, noen foreldre trenger veiledning i samspillet med barna sine. Helsesykepleier kan være en støttespiller i dette arbeidet, og skulle det vise seg å være behov for mer omfattende hjelp, kan barnet/ familien henvises videre til instanser som helsesykepleier/ skolen samarbeider med. Vi kan bygge broer fra individsystem til systemnivå jf. Bronfenbrenner sin utviklingsmodell.

6.3 Vernepleierens rolle i skolen

Som vernepleier ønsker jeg å stille spørsmål om eleven har hatt trygge voksne som har gitt respons på barnets følelser, og gitt forståelse for behovene som barnet har? Være oppmerksom på å se bak atferden til det utrygge barnet og prøve å avdekke hva behovet kan være. Vi må være lydhøre, forsøke å forstå, være vennlig og tålmodig.

I den moderne barndomssosiologien blir begrepet well-being brukt. Den forteller oss om hvordan barnets livssituasjon er her og nå, barnets faktiske virkelighet. Begrepet well-becoming viser hvordan livssituasjonen virker inn på barns utvikling, og ser på barndommen som en forberedelse til voksensamfunnet (Gjertsen, 2013). Hvis vi kan fange opp de sårbare 6 – åringene som kommer til oss i 1. klasse, være med å bygge opp barnets integritet og psykiske helse, så mener jeg vi er på rett vei til å forebygge skoleangst, samhandlingsvansker og sosiale problemer. Ifølge Tore fra «De uskyldige barna», som har opplevd å være et av de usynlige barna, føler han seg ikke sett av lærere i oppveksten (Gjertsen, 2013). Dette på tross av at han var et urolig barn, og viste sterke signaler på at han strevde. Det er også viktig å poengtere at det like gjerne kan være andre profesjoner som ikke har møtt hans behov. Barn trenger å oppleve mestring, og for å oppnå dette, er det viktig at noen heier dem fram. Hvis de ikke blir møtt på sine emosjoner, eller få dele gleden over å få til ting, vil de sitte igjen med opplevelsen av at de ikke er verdifull.

Etterspørselen for tilrettelagt opplæring og omsorgsbehov har fått et helt annet fokus i dag enn tidligere. Dette fordi samfunnet er i stadig endring. Selv om innsatsen kan være ivaretagende fra skolens sin side, har barns oppvekst og miljø stor betydning for hvordan barna har det. Påvirkning fra materielle, kulturelle og sosiale livsvilkår påvirker valg av tiltak og strategi for å hjelpe elevene. (Gjertsen, 2013).

Her mener jeg vernepleieren sitter med god kunnskap. Hvis vi benytter de fire dynamiske kjerne-rollene som er karakteristiske for vernepleieren, har vi mulighet til å iverksette tiltak både på individ nivå og opprette samarbeid på systemnivå. Settes det inn sosialpedagogisk kompetanse, kan det være avgjørende om eleven vil lykkes i skolen eller ei. Kvaliteten i skolen og kompetansen til ansatte betyr mye for barnas framtid. Har vi et tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats, har vi større sjanse for å se eleven fra ulike perspektiv og forhindre marginalisering. Skolen skal omfavne alle, enten det er de barna som klarer seg godt, eller det er barn som er i risikozonen.

6.3.1 Helsefaglig profesjon

Vi har en vei å gå før helsefaglige profesjoners rolle i skolen kan stilles på lik linje som lærerne. Som vernepleier har jeg jobbet med mange barn med ulike diagnoser. Etter hvert som jeg har fått god kjennskap til det bio-psyko-sosiale perspektivet, har jeg tenkt, ut fra mitt ståsted, at noen av disse barna ikke burde blitt merket med en diagnose. Hertz skriver om den nødvendige samtalen som skolen bør ta med foreldre om de er bekymret for et barns utvikling. Denne dialogen må til fordi barnet har vist med sin atferd at det trenger hjelp. Pedagogene og vernepleierne har gode forutsetninger for å utfylle hverandre til det beste for elevene i skolen. En invitasjon fra eleven, og med en felles forståelse av hva som kan ligge bak atferden, kan profesjonene sammen skape uante muligheter for elevene.

Artikkelen 5.1 skriver om hvor viktig det er med det sosialpedagogiske arbeidet som miljøterapeutene gjør. Selvfølgelig har lærerne også med seg sitt syn og sin kompetanse på elever som strever, og ønsker å bidra til at disse ikke faller av. Jeg har stor tro på at tverrfaglig samarbeid i skolen bidrar til at vi gjør hverandre gode. Vi har muligheter til å utforske gode tiltak som vil hjelpe de sårbare barna. Flere kan være av den oppfatningen at vernepleierens rolle ikke har samme status i skolen som læreren. Da må vernepleiere reise seg og gjøre seg mer synlige. Informere og reklamere til lærerne om det vi kan og er gode på. Miljøterapeuten er ikke fanget opp i lovverket, men jeg tror nok vi er godt på vei i å gjøre oss synlig i skolen.

6.3.2. Brobygger

Brobygging fra hjemmet til skolen. En ny base skal etableres, som barnet skal utforske og hvor det må finne trygge voksne som kan trøste. Det må utvikles nye, positive tilknytninger for barn som opplever utrygg foreldre/ barn relasjon og for de barna som opplever trygg foreldre/ barn tilknytning (Killèn, 2019). Klarer vi å bli en betydningsfull voksen, barnas person, kan vi hjelpe elevene til bygge bro videre til ungdom- og voksensamfunnet. Her vil vernepleieren som brobygger bli en støttespiller til læreren. Vi er vant til å jobbe tverrfaglig, og det kan ha sin forklaring ved vi har kompetanse på tvers av helse- og sosialfag. Hvis vi setter sammen profesjoner som kan mye om lite, så kan vi se at det biologiske blir formet i det psykologiske og det sosiale møter omgivelsene.

Vi vet at i skolen er det rulling av personalet, enten det er oppsigelser, sykmeldinger og omplasseringer av personalet til der hvor behovet er størst. Det er derfor viktig å være flere enn en som barnet føler seg trygg på i den hensikt å bygge opp nære bånd og styrke elvenes autonomi. Ved at vi etablerer Cos intervensjon, mener jeg det kan være en forebyggende metode som kan bidra til at alle i skolen kan se barnet innenfra. Møte eleven på en god måte i vanskelige situasjoner. Denne kunnskapen kan benyttes opp mot alle elever, men det er en forutsetning at ledelsen i skolen tror på denne innfallsvinkelen. Det vil muligens oppstå argumentasjoner for/ imot i personalgruppen, da vi er forskjellig mennesker med ulik bakgrunn. Uansett yrkesgruppe en tilhører, har vi et mangfoldig syn på hvilke framgangsmåter som er mest virkningsfull. Noen voksne kan være av den oppfatningen av at sinte barn er umulige barn, og de har vanskeligheter med å være oppmerksom på barnets perspektiv. Dette kan by på utfordringer, men jeg drister meg til å si at det er mangel på kunnskap, og da må vi sørge for å begrunne hvor viktig det er å se barnets behov. Visuell formidling og kommunikasjon skaper, tror jeg, større engasjement og forståelse. Hvis COS sirkelen, Toleransevinduet og Bronfenbrenner sin utviklingsmodell kan gi en forståelse for hvor viktig det er for barna at vi er større, sterkere, klokere og god, tror jeg kanskje det kan være mulig for endring hos de største skeptikerne. Narrativ fra mennesker som har fått kjent på kroppen hva det vil si å være et usynlig barn, gjør inntrykk. Igjen trekker jeg fram «De usynlige barna», som kan vise til barn som har opplevd å bli sviktet av skolen.

Som nevnt innledningsvis er det ikke alltid like lett å oppdage ambivalent tilknytningsatferd. Men, atferden kan ses der barnet er utrygt, og da er det viktig at vi er til stede i de situasjonene som vi vet kan føre til utfordringer; som i adskillelse- og gjenforeningssituasjoner. Det er derfor lurt å ha gode rutiner for nettopp levere- og hente situasjonene. ABCD modellen er til hjelp for å mulig oppdage tilknytningsvansker, og alle som jobber i skolen bør ha denne i bakhodet, også ansatte på SFO. Det er ofte de som møter barna først, og som kan observere barn i adskillelsessituasjonen. Andre faktorer som er viktig å ta med seg når vi jobber med barn, er de som er fra andre kulturer. Samspillet mellom foreldre og barn kan være annerledes enn hvordan det utspiller seg i den norske kulturen. Annerledeshet trenger ikke være utrygghet (Brandtzæg, Tørsteinson og Øiestad, 2019).

Barnas egen beskyttelse og hva som medfører til positiv endring i barnets favør, har mye å si for hvordan fremtiden vil bli. Hvordan oppfatter barnet seg selv? Har barnet gode og trygge venner, blir barnet likt av lærere, trenere og andre voksne i miljøet? Dersom et barn har betydningsfulle voksne rundt seg og som kan heie fram barnet, har det større sjanser for at det vil gå bra. Sosial kompetanse og positive relasjoner til venner er av stor betydning for å fremme psykisk helse. Innføring av sosiale ferdigheter bidrar til at barn mestrer betydningsfulle utviklingsoppgaver som å etablere varige vennskap, tilpasse seg skolen og omgås voksne.

Det finnes barn som ikke appellerer til enkelte voksne og barn, da de kan være av en slik karakter som kan være vanskelig å imøtekomme. Jeg mener vi som er voksne bør være klokere enn atferden til barnet, og forsøke å se at barnet har noe de ønsker å fortelle oss. For noen kan dette være vanskelig, og det kan føre til låsing mellom barn og voksen. Noen ganger bør en erkjenne at en ikke har lyktes, og da kan det være nødvendig å bytte ut den voksne. Hvis barnet kjenner på at nærpasjonen i skolen ikke gir den faglig hjelp og emosjonell støtte, må dette bli tatt på alvor. En kan si at slik skal ikke skje, barn skal alltid føle seg ivaretatt av skolen, men dette vet vi ut ifra barnas stemme at ikke alltid skjer.

For å hjelpe elever som strever med sosiale koder, har jeg tro på sosial ferdighetsprogrammene Zippy og ART. Zippy er bredere forankret i skolen enn ART. Dette, tror jeg, fordi programmet kan holdes i hel klasse av en lærer. ART modellen er mindre grupper, to voksne og hyppigere samlinger. Da er kostnadene høyere. Vi vet at å ha gode relasjoner til venner og føle seg inkludert i klassemiljøet, er nødvendig for å trives på skolen. Skolemiljøet og skoletrivsel må være i fokuset til personalgruppen, da vi vet at plaging og mistriivsel foregår i skolen (Ogden, 2018). Tilhørighet er essensielt, og det innebærer at voksne må erkjenne at utenforskap skjer i skolen, og gjøre noe med dette. Vi må applaudere mangfold og anerkjenne ulikheter i tidlig alder. Vi må gi 6-åringene mestringsfølelse, samtidig som de får utfordringer. Vi må være gode rollemodeller ved å vise at vi respekterer alle barna.

6.3.3 Toleransevinduet

Som i artikkelen 5.3 blant annet skriver om, er vernepleieren en av de betydningsfulle i arbeidet rundt gutten. Hun er tilstede når det har gått galt og kan være med å bidra for at det blir tilrettelagt rundt gutten. Hun har en medvirkende rolle for at situasjonen endrer seg

til det bedre. Gutten har en far som var tilstede og prøvde så godt han kunne, men som trengte hjelp i sin oppdragerrolle. For at gutten skulle oppleve å bli trygg og regulert, måtte far få veiledning i sin måte å håndtere konfliktene.

Vi har alle et toleransevindu, og jeg mener aktiveringssonen er til hjelp for oss som jobber i 1. klasse når vi står i utfordrende situasjoner med barna. Barnet trenger reguleringsstøtte fra voksne både i hypoaktivering eller hyperaktiverings sone.

Flere skoler mangler sosialfaglig kompetanse, og dette kan virke inn på ansatte som kan tolke elevens atferd ut fra diagnose, uten å vurdere sosial dynamikk. Andre forklaringer ved atferden kan overses. Jeg mener BSV-ere i skolen kan utgjør en forskjell, og sammen med lærerne kan vi ivareta det sosialpedagogiske miljøet.

7.0 Avslutning

Det har vært lærerikt å jobbe med oppgaven. Arbeidet har gitt meg dypere og bredere forståelse av barn og deres tilknytningsbehov, og hva teorien sier om det. Behov barn bør få dekket hos sine foreldre, men som mange barn ikke opplever å få. Elever som erfarer positive relasjoner til ansatte i skolen og som har betydningsfulle venner, er investering i god, psykisk helse.

For å iverksette funksjonelle tiltak, følger det ikke alltid med en oppskrift. Vi må se og lytte til barnets behov, bruke det tverrfaglige rommet vi har og utnytte hverandres ressurser til barnets beste. Teorien jeg har lagt mest vekt på i oppgaven, er tilknytning. Noen foreldre trenger veiledning når det gjelder å møte barnets behov. Jeg mener ansatte i skolen trenger en felles forståelse for hvor viktig det er å se barnet bak atferden som vises.

Vi må bygge broer. Til foreldre, til barnehagen og andre instanser som er involvert i barnets liv, slik at vi kan etablere trygghet hos barnet. Elevene må få oppleve tillitt, og vi skal tilrettelegge og inspirere til en skolegang som inkluderer den lille jenta eller gutten med en stor sekk av bekymringer som begynner i 1. klasse. Vi må hele tiden tenke barnets beste, selv om det kan innebærer noen vanskelige valg.

Jeg synes det er så fint å si at vi er barnets person og viser hvor viktig barnet er - uansett.

 Barn er jordens levende blomster

Maksim Gorkij

8.0 Referanseliste

Aadland, Einar. 2011. *Og eg ser på deg*. Oslo: Universitetsforlaget

Berg, Nina B.J 2012. *Føre var!* Oslo: Gyldendahl Norsk Forlag AS

Brandtzæg, Ida, Torsteinson, Stig og Øiestad, Guro. 2018. *Se eleven innenfra*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Brask, Ole David, Østby, May og Ødegård, Atle. 2017. *Vernepleierens kjerneroller*. Bergen: Fagbokforlaget

Bunkholdt, Vigdis. 1998. *Utviklingspsykologi*. Otta: Tano AS

Eide, Hilde og Tom. 1996. *Kommunikasjon i relasjoner*. 1999. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS

Gjertsen, Per-Åge. 2013. *De usynlige barna*. Bergen: Fagbokforlaget

Gjertsen, Per-Åge, Hansen, May Brit Viola, Juberg, Anne. 2018. *Barnevernspedagogers, sosionomers og vernepleiers rolle og status i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget

Hauger, Bjørn, Højland Thomas Gedde og Kongsbak, Henrik. *Organisasjoner som begeistrer*. Oslo: Kommuneforlaget AS

Hepworth, Karina. 2009. *Working in a youth offending team: the learning disability nurse's role*. Kirklees, Huddersfield

Hertz, Søren. 2017. *Barne og ungdomspsykiatri*. Oslo: Gyldendal Akademisk

<http://www.aisato.no/fwz0z5ki1cene7a5c0687doqhqqad3>

<https://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/artikkel-28tdanning/artikkel-28-utdanning-fulltekst/>

<https://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/>

<https://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/hele-barnekonvensjonen/#29>

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#%C2%A79a-10
https://www.psykologforeningen.no/Media/Files/foto_filer/foto-2013/bronfenbrenner

Johannessen, Baard og Skotheim, Torhild. 2018. *Barn og unge i midten*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Killèn, Kari. 2019. *Barndommen varer i generasjoner*. Oslo: KF AS

Kvello, Øyvind. 2018. *Barn i risiko*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kvello, Øyvind. 2018. *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Malterud, Kirsti. 2017. *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. Oslo: Universitetsforlaget

Nordanger, Dag Øystein og Braarud, Hanne Cecilie. 2017. *Utviklingstraumer*. Bergen: Fagbokforlaget

Ogden, Terje. 2018. *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Olaisen, Karoline. 2015. *Tilknytningsvansker i skolen. Organisasjonsutvikling gjennom kompetanseutvikling*. Klepp kommune

Thornquist, Eline. 2018. *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget